

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému: Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Alternatívny vízie EÚ a cieľ týkajúci sa biodiverzity po roku 2010

KOM(2010) 4 v konečnom znení

(2011/C 48/26)

Spravodajca: **Lutz RIBBE**

Európska komisia sa 19. januára 2010 rozhodla podľa článku 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prekonzultovať s Európskym hospodárskym a sociálnym výborom

„Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Alternatívny vízie EÚ a cieľ týkajúci sa biodiverzity po roku 2010“

KOM(2010) 4 v konečnom znení.

Odborná sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 7. júla 2010.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 465. plenárnom zasadnutí 15. a 16. septembra 2010 (schôdza z 15. septembra) prijal 112 hlasmi za, pričom 11 členovia hlasovali proti a 11 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1 Výbor by si želal, aby oznámenie s týmto obsahom nebolo potrebné napísať, ale aby politici uskutočnili svoj sľub daný v roku 2001 zastaviť stratu biodiverzity do roku 2010 a zabezpečiť obnovu stratených biotopov. Tento cieľ však nebol splnený.

1.2 EHSV vidí dva veľké nedostatky. Na jednej strane sa zachovanie biodiverzity nedostalo do centra politických aktivít, na druhej strane je potrebné konštatovať, že spoločnosť je síce pozitívne naladená voči zachovaniu prírody, súčasne však existujú obrovské medzery v poznatkoch o ekologických súvislostiach. Oba nedostatky vzájomne súvisia a musí ich vyriešiť nová koncepcia biodiverzity.

1.3 Je preto vhodné sa pýtať, či ľudia rozumejú terminológii, ktorú používajú politici venujúci sa tomuto odboru, ako aj združenia. „Biodiverzita“, „druhy“ alebo „ekosystémové služby“ sú pojmy, ktoré priamo oslovia a nadchnú len málo ľudí.

1.4 EHSV podporuje ambiciózne ciele sformulované v alternatíve č. 4 uvedenej v oznámení Komisie, ktoré prijala aj Rada ministrov životného prostredia a aj Európska rada. Aby sa v budúcnosti dosiahol úspech, bude nutné zvýšiť úsilie a vopred stanoviť, aké finančné prostriedky a zmeny politiky sú na to potrebné⁽¹⁾.

1.5 Výbor preto vyzýva Komisiu a Európsku radu, aby neprišli k starým cieľom nové údaje, ale aby pre všetky útvary Komisie konečne vypracovali záväznú, jasne časovo ohraničenú koncepciu činnosti s priebežnými cieľmi, ktorá bude dostatočne finančne vybavená, a vydali pokyny, čo sa musí na úrovni členských štátov zmeniť.

1.6 Zachovanie biodiverzity nie je úlohou, ktorá by spadala výlučne do oblasti environmentálnej politiky. Je to tiež dlhodobá ekonomická otázka, a preto by sa touto témou mali konečne zaoberať aj ministri hospodárstva a financií.

1.7 Vzhľadom na znepokojivé medzery vo vedomostiach našej spoločnosti týkajúcich sa ekologických otázok sú potrebné aj opatrenia na rozvoj politiky vzdelávania o životnom prostredí.

1.8 Reforma rozpočtu, nové zameranie spoločnej poľnohospodárskej politiky a politiky rybného hospodárstva, ako aj štrukturálnych fondov a iných príslušných politických oblastí budú vhodným testom serióznosti politiky EÚ, pokiaľ ide o ochranu biodiverzity.

1.9 Doterajší obsah novej stratégie Európa 2020 nezodpovedá výzvam, ktoré predstavuje zachovanie biodiverzity. Nová koncepcia biodiverzity musí tieto medzery zaplniť a stať sa neskôr integrálnou súčasťou tejto stratégie.

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 277, 17.11.2009, s. 62, body 1.4 a 1.5.

1.10 EHSV považuje na úrovni EÚ za obzvlášť dôležité tieto oblasti činnosti:

- zmeny v politike v oblasti poľnohospodárstva a rybného hospodárstva,
- zabezpečenie a rozvoj sústavy NATURA 2000,
- budovanie a rozvíjanie „zelenej infraštruktúry“ prostredníctvom transeurópskej siete pre biodiverzitu,
- integrácia biodiverzity do ostatných oblastí politiky EÚ,
- vzdelávacia ofenzíva na úrovni EÚ.

1.11 Je potrebné nájsť spôsob, ako opäť lepšie prepojiť poľnohospodárstvo a zachovanie druhov. V niektorých členských štátoch existujú pozitívne modely, ktoré treba posúdiť a značne rozšíriť. Je potrebné poľnohospodárom ponúknuť stimuly na poskytovanie zodpovedajúcich služieb.

1.12 EHSV očakáva, že sa Európska únia dobre pripraví na 10. konferenciu zmluvných strán Dohovoru o biologickej diverzite a podstatnou mierou prispeje ku koncepcii nového celosvetového strategického plánu na ochranu biodiverzity po roku 2010.

2. Oznámenie Európskej komisie

2.1 Oznámenie Komisie muselo byť napísané v tejto podobe, pretože EÚ nespĺnila jeden z ústredných cieľov environmentálnej politiky posledného desaťročia. V roku 2001 Európska rada v rámci stratégie trvalo udržateľného rozvoja sformulovala v Göteborgu cieľ zastaviť v EÚ ubúdanie biodiverzity do roku 2010 a zabezpečiť obnovu stratených biotopov. Napriek akčnému plánu EÚ pre zachovanie biodiverzity prijatému v roku 2006 a napriek neodškriepiteľným úspechom pri zavádzaní siete NATURA 2000 nebol tento cieľ splnený.

2.2 Oznámenie Komisie, ktoré sa tu hodnotí, je potrebné chápať ako prvý krok smerom k uskutočneniu tohto cieľa. V oznámení sú opísané varianty vývoja vízie a cieľa po roku 2010.

2.3 Oznámenie podrobne popisuje, zdôrazňuje a hodnotí dôvody na ochranu biodiverzity. Obzvlášť sa zmieňuje o celosvetových ekonomických nákladoch resp. stratách vznikajúcich z dôvodu ubúdania biodiverzity, a tým aj ekosystémových služieb, ktoré sú v správe TEEB (Ekonomika ekosystémov

a biodiverzity) vyčíslené na 50 miliárd EUR (!) ročne a potom do roku 2050 budú kumulované straty sociálneho zabezpečenia zodpovedať 7 % HDP (!).

2.4 Komisia objasňuje, že ochrana biodiverzity, ako aj ochrana klímy sú dlhodobé úlohy. Preto by koncepcia biodiverzity, ktorú je potrebné vypracovať, mala mať dlhodobý charakter (časový horizont: 2050), pričom by si EÚ – obdobne ako na medzinárodnej úrovni – mala na rok 2020 stanoviť vlastný (priebežný) cieľ.

2.5 Pre cieľ na rok 2020 sa politicky zodpovedným činiteľom ponúkajú 4 alternatívy s rozličnými úrovňami ambícií, a to:

- Alternatíva 1: Do roku 2020 výrazne znížiť mieru straty biodiverzity a ekosystémových služieb v EÚ;
- Alternatíva 2: Do roku 2020 zastaviť stratu biodiverzity a ekosystémových služieb v EÚ;
- Alternatíva 3: Do roku 2020 zastaviť stratu biodiverzity a ekosystémových služieb v EÚ a do čo najväčšej miery ich obnoviť;
- Alternatíva 4: Do roku 2020 zastaviť stratu biodiverzity a ekosystémových služieb v EÚ, obnoviť ich do čo najväčšej miery a zintenzívniť snahy EÚ o zastavenie straty biodiverzity na celom svete.

3. Všeobecné pripomienky k doterajšej politike EÚ týkajúcej sa biodiverzity

3.1 Hodnotenie doterajšej politiky EÚ týkajúcej sa biodiverzity sa končí rozčarovaním.

3.2 Asi pred 10 rokmi bol daný sľub zastaviť ubúdanie biodiverzity v priebehu desaťročia a zabezpečiť obnovu biotopov a prírodných systémov.

3.3 Takmer v ročných intervaloch poukazovali útvary Komisie, členovia Komisie alebo Európskej agentúry pre životné prostredie na to, že okrem doteraz zavedených opatrení je potrebné vynaložiť väčšie úsilie, aby sa dosiahol vytýčený cieľ. Toto úsilie však nebolo vynaložené.

3.4 Minulý rok sa pripustilo, že stanovený cieľ nebude splnený – čo nebolo pre EHSV nič neočakávané. Poukazoval už v rôznych stanoviskách na to, že podľa jeho názoru sú prijaté politické opatrenia absolútne nepostačujúce⁽²⁾.

⁽²⁾ Ú. v. EÚ C 195, 18.8.2006, s. 88 a s. 96, Ú. v. EÚ C 161, 13.9. 2007, s. 53, Ú. v. EÚ C 97, 28.4.2007, s 6 – 11, bod 1.3.

3.5 Skutočnosť, že EÚ svoje ciele v oblasti biodiverzity nedosiahla, netkvie v tom, že by sa nevedelo, čo je potrebné urobiť resp. že by občianska spoločnosť nebola ochotná spolupodieľať sa na nutných krokoch. V podstate je to preto, lebo politici vyššiu prioritu prisudzujú skôr krátkodobým hospodárskym záujmom než dlhodobým účinkom ekosystémových služieb. To, že náš hospodársky systém nie je udržateľný, ale spočíva v nadmernom využívaní prírodných zdrojov, sa prejavuje aj na biodiverzite.

3.6 EHSV preto víta, že sa Komisia podrobne venuje správe TEEB (Ekonomika ekosystémov a biodiverzity), a tak poskytuje dôležité argumenty k hospodárskemu významu biologickej rozmanitosti. Výbor by však chcel varovať pred tým, aby sa hlavná pozornosť sústredila na vyzdvíhovanie hodnoty biologickej rozmanitosti. Pretože

- existuje mnoho dôležitých dôvodov na zachovanie biologickej rozmanitosti, ktorá sa nedá alebo nemá vyčíslieť v peniazoch, ako je „vlastné právo prírody“, myšlienka stvorenia, kultúrny význam rozmanitosti alebo jednoduché stotožnenie sa s prírodou,
- nesmie v žiadnom prípade dôjsť k situácii, aby sa nutnosť zachovania jedného druhu podmieňovala jeho vypočítanou ekonomickou hodnotou.

3.7 EHSV sa okrem toho obáva, že správe Ekonomika ekosystémov a biodiverzity (TEEB) môže hroziť podobný osud, aký mala Sternova správa o ochrane klímy, ktorej varovania pred dlhodobými hospodárskymi následkami klimatických zmien zostali politicky bez účinku. Je príznačné, že ministri financií a hospodárstva sa doteraz ani len náznakom nezaoberali správou TEEB.

3.8 EHSV zastáva názor, že v tejto situácii nemôže ísť o to, aby sa staré ciele z roku 2001 recyklovali, teda aby sa cieľ avizovaný na rok 2010 vlastne presunul na rok 2020 a opísali sa nové vízie na rok 2050, nech sú dlhodobé vízie akokoľvek dôležité. Ide skôr o to, aby sa vyhodnotila doterajšia politika a nástroje a konečne vypracovali a uskutočnili lepšie a plošne účinnejšie opatrenia. Nová stratégia EÚ 2020 pre biodiverzitu musí preto obsahovať nielen konkrétne, kvantifikované ciele a priebežné ciele, ale musí zahŕňať najmä konkrétne a záväzné plány realizácie a stanoviť jasné povinnosti. Je nutné zabezpečiť dostatočné financovanie.

4. Všeobecné poznámky k oznámeniu

4.1 EHSV chápe oznámenie Komisie tak, že ním chce vyvolať novú diskusiu medzi politicky zodpovednými činiteľmi EÚ, ktorá sa má uzavrieť jasným signálom pre spoločnosť a jasnou pracovnou úlohou pre príslušné útvary. Výbor s týmto prístupom súhlasí.

4.2 Víta uznesenie Rady ministrov životného prostredia EÚ z 15.3.2010, ktoré sa v podstate pripojilo k alternatíve 4. Varuje však pred tým, aby sa – tak ako v roku 2001 – vrátilo do starých koľají bez vyvedenia dôsledkov. Pretože potom hrozí aj tomuto novému cieľu rovnaký osud, ako cieľu z roku 2001.

4.3 Výbor nepovažuje za postačujúce, aby sa touto tematikou zaoberala „iba“ Rada pre životné prostredie a žiada, aby sa ňou zaoberali aj iné relevantné zloženia Rady. V oznámení Komisie bolo jasne vyjadrené, že ubúdanie biodiverzity má okrem ekologického a etického aj hospodársky rozmer. Preto EHSV očakáva, že sa touto problematikou budú zaoberať predovšetkým aj ministri hospodárstva a financií a že sa vypočíta, aké finančné prostriedky je potrebné v nadchádzajúcich rokoch zahrnúť do rozpočtov a aké iné zmeny v hospodárstve a politike sa s tým musia spájať.

4.4 Výbor je obzvlášť sklamaný z toho, že Európska rada na rozdiel od roku 2001 nevyslala žiadny skutočný signál. V novej stratégii Európa 2020, ktorej cieľom je údajne podporiť „zelenú Európu“, sa pojmy „biodiverzita“, „biotopy“, „ochrana prírody“ či „ochrana druhov“, ako aj „ochrana rozmanitosti genetických zdrojov“ nenachádza ani raz. „Rozmanitosť druhov“ sa spomína iba dvakrát, aj to iba okrajovo v časti o účinnom využívaní zdrojov. Ani v záveroch Európskej rady z marca 2010 nie je tejto ústrednej téme venovaná žiadna samostatná kapitola. Potvrdené je iba rozhodnutie Rady pre životné prostredie z 15.3. v rámci otázok týkajúcich sa politiky v oblasti klímy.

4.5 Je jasné, že význam zachovania biologickej rozmanitosti sa ešte nedostal do centra politického myslenia a konania. Je to katastrofálny a neprijateľný signál pre európsku verejnosť, ktorá sama prejavuje značné nedostatky vo vedomostiach a v ochote konať.

4.6 Nová koncepcia biodiverzity musí jasnejšie stanovíť povinnosti, napr. vzťah medzi EÚ, členskými štátmi, regiónmi a obcami, medzi hospodárstvom, združeniami a spoločnosťou, ale tiež v rámci útvarov Komisie.

4.7 EHSV súhlasí s názorom Komisie, že biodiverzita je komplexná medzirezortná úloha. Práve preto musí byť nová stratégia týkajúca sa biodiverzity, ktorú je potrebné vypracovať, 1) nutne začlenená do „stratégie Európa 2020“ a 2) prediskutovaná, vážne braná a dôrazne sledovaná všetkými útvarmi Komisie, napr. aj rezortom poľnohospodárstva, energetiky a dopravy. Schválením „stratégie Európa 2020“ vrátane integrovanej koncepcie pre oblasť biodiverzity sa musia všetky útvary Komisie zaviazat, že budú spolupracovať na jej uskutočňovaní. Patrí sem aj skúmanie súladu ich podporných programov a nariadení s ochranou prírody a ich zodpovedajúce prispôbenie.

4.8 EHSV preto od Komisie očakáva, že na jeseň 2010 bude uverejnený podrobný súpis, z ktorého vyplynie, v ktorých oblastiach politiky sa konkrétne vyskytujú nedostatky pri integrácii cieľov biodiverzity, o ktorých sa oznámenie len neurčito zmieňuje. Pritom by sa malo aj preskúmať, prečo stratégia týkajúca sa biodiverzity z roku 2006, ktorá predsa obsahovala asi 160 rôznych opatrení, nepostačovala na to, aby bola účinná.

4.9 Nová koncepcia biodiverzity, ktorú je potrebné vypracovať, musí objasniť, s akými nástrojmi a politickými zmenami sa majú tieto analyzované nedostatky odstrániť.

4.10 Nadchádzajúca reforma rozpočtu a nové zameranie politiky v oblasti poľnohospodárstva, rybného hospodárstva a štrukturálnych fondov sa ako ústredné politické oblasti EÚ stanú akousi skúškou politiky EÚ týkajúcej sa biodiverzity, a to z hľadiska už roky požadovanej integrácie do ostatných politických oblastí, ako aj z hľadiska potrebných finančných prostriedkov (výdavky EÚ na zachovanie biodiverzity predstavujú 0,1 % rozpočtu. Na druhej strane však existuje mnoho druhov výdavkov, ktoré majú negatívne dôsledky na biologickú rozmanitosť.

4.11 V tejto súvislosti poukazuje EHSV na rozhodujúcu úlohu poľnohospodárstva pri zachovaní biologickej rozmanitosti. Veľká časť rozmanitosti druhov vznikla v rámci tradičných poľnohospodárskych foriem využívania pôdy, ktoré už dnes stratili svoju podstatu – väčšinou z ekonomických dôvodov.

4.12 Je preto potrebné nájsť spôsob, ako opäť lepšie prepojiť poľnohospodárstvo a zachovanie druhov. V niektorých členských štátoch existujú pozitívne modely, ktoré treba posúdiť a značne rozšíriť. Je potrebné poľnohospodárom ponúknuť stimuly na poskytovanie zodpovedajúcich služieb⁽³⁾.

4.13 Osobitný význam nadobúda ochrana morskej biodiverzity. Vo väčšine krajín EÚ je spoločnosť málo oboznámená s problematikou morskej ekológie a tlak na vlády a inštitúcie zodpovedné za jej ochranu je pomerne slabý. Je potrebné posúdiť účinnosť súčasných systémov ochrany morských zásob a zabezpečiť, aby táto ochrana získala vyššiu prioritu vo vzdelávacích programoch a riadení hospodárstva.

4.14 EHSV očakáva, že sa Európska únia dobre pripraví na 10. konferenciu zmluvných strán Dohovoru o biologickej diverzite a podstatnou mierou prispeje ku koncepcii nového celosvetového strategického plánu na ochranu biodiverzity po roku 2010.

5. Osobitné pripomienky

5.1 Existujúce zákony, pravidlá a opatrenia zjavne nestačia na zabezpečenie biologickej rozmanitosti, alebo inak povedané: ubúdanie biologickej rozmanitosti sa nedeje v dôsledku neustá-

leho porušovania súčasných zákonov, ale – do veľkej miery – v rámci nich. Konanie, ktoré je v súlade s ochranou životného prostredia, sa mnohokrát javí ako znevýhodnenie v hospodárskej súťaži. Na druhej strane sa v odborných kruhoch stále viac diskutuje o ekonomickom význame biodiverzity, zatiaľ však tento význam nie je skutočne akceptovaný či uznaný. EHSV očakáva, že sa Komisia a Rada budú osobitne týmito okolnosťami zaoberať a vypracujú koncepciu, ako ich riešiť. Zriaďiť nápravu by tu mohla mnohokrát požadovaná, ale iba v malej miere uskutočňovaná internalizácia externých nákladov.

5.2 Najmä v spoločnej poľnohospodárskej politike (SPP) musí zachovanie biodiverzity zohrávať väčšiu úlohu. V rámci poľnohospodárskej reformy po roku 2013 sa musia kritériá na zachovanie biodiverzity stať dôležitou súčasťou SPP, aby bolo možné vyriešiť súčasný konflikt medzi hospodárskou výrobou a zachovaním prírody.

5.3 Myšlienku „zelenej infraštruktúry“ vyjadrenú v oznámení Komisie, by bolo treba intenzívne rozvíjať. Na dosiahnutie cieľov v oblasti biodiverzity je potrebný nielen plošný systém chránených oblastí, aký sa v súčasnosti vytvára prostredníctvom sústavy NATURA 2000, ale aj európsky lineárny systém prepojených biotopov, alebo – aby sme sa držali európskej terminológie – „transeurópskej siete prírody“. Sem by mohli patriť:

- migračné koridory pre sťahovavé druhy zvierat migrujúce po zemi, ako je vlk, rys, medveď, divá mačka, pozostávajúce napr. z lineárnych štruktúr pre lesné druhy,
- spojenie pobrežných a mokraďových biotopov v rámci uplatňovania rámcovej smernice o vode, čo by bolo pre druhy viazané na mokrade a pobrežné biotopy veľmi užitočné (štruktúra otvorenej krajiny), ale aj
- medze, okrajové časti poľa, krovie, trávnaté porasty bohaté na druhy (nížinné lúky), aleje pre druhy žijúce v otvorenej krajine (spojenie s podporou poľnohospodárstva).

5.4 Takáto „transeurópska sieť prírody“ by slúžila na prepojenie oblastí sústavy NATURA 2000 a uplatňovaniu rámcovej smernice o vode a bola by sčasti aj reakciou na klimatické zmeny. Poskytla by suchozemským druhom zvierat možnosť reagovať migráciou na klimatické zmeny. Nemenej dôležité je však, že takáto sieť umožňuje výmenu doteraz izolovaných populácií určitého druhu, čo je podstatným základom pre zabezpečenie prežitia.

5.5 Na zabezpečenie a ďalší rozvoj oblastí sústavy NATURA 2000 – doterajšieho jadra politiky EÚ týkajúcej sa biodiverzity – musí EÚ konečne vytvoriť dostatočné možnosti podpory na rozvoj a zabezpečenie týchto oblastí.

⁽³⁾ Ú. v. EÚ C 354, 28.12.2010, s. 35.

5.6 Je správne, že Komisia poukazuje na to, že miera biodiverzity nie je všade rovnaká. Sú regióny, v ktorých ešte existuje vysoká miera biodiverzity a iné regióny, v ktorých bola biologická rozmanitosť značne znížená predovšetkým ľudskými zásahmi. Z toho sa však nesmú vyvodiť nesprávne závery: politické opatrenia, vrátane peňažných tokov, sa nesmú sústreďovať len na problematické miesta biodiverzity. Aj v regiónoch s malou biodiverzitou – a predovšetkým v nich – je nutné široké spektrum politických nástrojov na zachovanie resp. obnovu ekosystémových služieb. Na druhej strane nesmú byť tie štáty, ktoré ešte majú vysokú úroveň resp. potenciál ochrany, „potrestané“, ale by mali byť odmenené.

5.7 Prístup k zachovaniu biodiverzity nemusí byť iba celoplošný. Nová koncepcia biodiverzity EÚ by mala zvýrazniť aj pozitívne prepojenie medzi ochranou klímy a druhov a preto by mala zlepšiť najmä zachovanie a rozvoj močarísk, mokradí a trávnych porastov, ako aj trvalých lesných ekosystémov. Politika využívania biomasy na energetické účely nesmie byť

v rozpore s týmto prístupom. Aby sa tomu zabránilo, je nutné zaviesť kritériá udržateľnosti, ktoré sa musia uplatňovať aj v iných oblastiach (ako sú napr. krmivá).

5.8 EHSV znovu zdôrazňuje, aké dôležité bude vytvoriť skutočné povedomie v spoločnosti a v hospodárstve o probléme zachovania biologickej rozmanitosti. K tomu máme ešte veľmi ďaleko, napriek existujúcim programom a napriek práci environmentálnych organizácií.

5.9 Mala by sa prehodnotiť aj terminológia, ktorú používajú politici venujúci sa tomuto odboru: čo si bežný občan predstavuje pod „biodiverzitou“? Hovoria mu niečo pojmy ako „druhy“ alebo „ekosystémové služby“? Mnohé prieskumy svedčia o znepokojivej neznalosti v oblasti ekologických súvislostí. Aj z toho je zrejmé, že zachovanie prírody nie je iba úlohou ministrov životného prostredia, ale aj politiky vzdelávania, ktorá musí sprostredkovať potrebné základné znalosti.

V Bruseli 15. septembra 2010

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Mario SEPI